

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ Η ΞΩΗ

Υπό

ΣΟΦΙΑΣ Μ. ΓΕΔΕΩΝ

Έχει λεχθῆ ἐπιγραμματικά ὅτι ἡ Ψυχολογία εἶναι ἐπιστήμη παλαιά ἀλλὰ μὲ πρόσφατη ἱστορία. Ὅσο κι ἂν αὐτὸ φαίνεται παραδοξολογία, ὅμως ὑποτυπώνει τὴν ἱστορικὴ πορεία τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Μιὰ σύντομη ἱστορικὴ ἀναδρομὴ τὸ κάνει φανερό.

Καὶ τῆς Ψυχολογίας ἡ πνευματικὴ πατρίδα εἶναι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ σκέψη. Τῆ στροφή πρὸς τὴν ψυχικὴ ζωὴ ὡς πρόβλημα γιὰ ἐξέταση συναντοῦμε ἤδη στοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους πρὶν ἀπὸ τὸ Σωκράτη. Βλέπομε νὰ προβάλλουν τὰ ἐρωτήματα, νὰ ἀναφαίνωνται οἱ ἀνησυχίες καὶ παρακολουθοῦμε τὴ μεταστάθμευση τῆς ἐρευνας ἀπὸ τὴ φαντασία στὸ λογισμό, ἀπὸ τὸ μῦθο στὸ φιλοσοφικὸ στοχασμό. Ὅμως θεμελιωτῆς τῆς Ψυχολογίας εἶναι ὁ μέγας Σταγειρίτης, ὁ Ἄριστοτέλης. Ἦδη τὸν τέταρτο αἰῶνα π.Χ. ὁ κόσμος διαθέτει χάρη στὸν Ἄριστοτέλη τὴν πρώτη μεθοδικὴ συγκέντρωση καὶ συστηματικὴ παρουσίαση τῶν δεδομένων τῆς ψυχικῆς ζωῆς. Στὸ βασικὸ ἔργο του «Περὶ Ψυχῆς» ἔχομε τὸ πρῶτο Ἐγχειρίδιο Ψυχολογίας, ἐνῶ στίς πραγματεῖες «Περὶ μνήμης καὶ ἀναμνήσεως», «Περὶ ἐνυπνίων καὶ τῆς καθ' ὕπνον μαντικῆς» κ.ἄ., τίς πρώτες μονογραφίες γύρω στὰ οἰκεῖα θέματα.

Γιὰ περισσότερα ἀπὸ δύο χιλιάδες χρόνια ἡ Ψυχολογία στὴ δομὴ τῆς, στίς ἐννοιες καὶ στὴ μέθοδο δὲν εἶναι ἄλλη παρὰ ἡ Ἄριστοτέλεια Ψυχολογία. Λίγες μόλις δεκάδες χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μας ἀρχίζει νὰ κἀν γοργὰ βήματα προόδου μέσα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν ἀριστοτελικὴ παράδοση.

Στὴ θεώρηση καὶ λογικὴ ταξινόμηση τῶν δεδομένων τῆς Ψυχολογίας ἐπακολουθεῖ ἡ ἀναζήτησις τρόπων γιὰ συγκέντρωση ἀκριβῶν στοιχείων. Ἡ νεώτερη Ψυχολογία ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ διερεύνησις τοῦ πεδίου τῶν αἰσθήσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων, πὺ παρουσιάζουν κάτι τὸ συγκεκριμένο στὸν μελετητὴ καὶ μποροῦν νὰ ἀναλυθοῦν σὲ ἀπλᾶ στοιχεῖα. Ἐπιστρατεύονται ἀναγκαστικὰ μέθοδοι σπουδῆς οἰκεῖες στὴ Φυσιολογία, ἀφοῦ καὶ τὸ ἀντικείμενο τῆς ἐρευνας βρίσκεται στὸ μεταίχμιο τῶν δύο αὐτῶν μαθήσεων. Πρόκειται γιὰ ἓνα σοβαρὸ ξεκίνημα, πὺ ἀπὸ τὴ λεγομένη «Ψυχοφυσικὴ» ὁδηγεῖ στὴν κίνησις πὺ ἐπονομάζεται λίγο ἀργότερα «Φυσιολογικὴ Ψυχολογία».

Ὅμως τὸ ἀληθινὰ ἀποφασιστικὸ βῆμα σημειώνεται τὸ ἔτος 1878. Τότε ἱδρύεται στὴ Λειψία ἀπὸ τὸν Γουλιέλμο Βοὺντ τὸ πρῶτο ψυχολογικὸ ἐργαστήριον καὶ καθιερώνεται ὡς ἀκριβῆς μέθοδος γιὰ τὴ σπουδὴ τῶν ψυχικῶν φαινομένων τὸ πείραμα. Ἡ Πειραματικὴ Ψυχολογία—ἔτσι ὀνομάσθηκε ἡ νέα κατεύθυνσις—δίνει ἐξ ἀρχῆς στὸ πεδίο τῶν ἐρευνῶν τῆς πλάτος πολὺ μεγαλύτερο σὲ σύγκρισιν πρὸς τοὺς δρόμους πὺ ἀκολουθεῖ ἡ Φυσιολογικὴ Ψυχολογία. Καθιερώνει νόμιμους χώρους γιὰ τὴν πειραματικὴν ἐρευνα καὶ ἄλλα γεγονότα τῆς συνειδήσεως, πέρα ἀπὸ τὰ αἰσθήματα, ὅπως τὸ σχηματισμὸ ἀντιλήψεων καὶ παραστάσεων, τὴν ἐντύπωσις, τὴν πιστὴ διατήρησις καὶ τὴν ἀναδημιουργία τους, τοὺς συνειρμούς καὶ τὴ νομοτέλειά τους, τὸ φαινόμενο τῆς προσοχῆς, τὰ συναισθήματα.

Μὲ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ πολιτογράφησις

τῆς νέας μεθόδου, ἡ Ψυχολογία ἔπαιρνε πλέον ἄλλο χαρακτήρα καὶ μορφή. Ἐποχωριζόταν ἀπὸ τὴ Φιλοσοφία, τῆς ὁποίας ἀποτελοῦσε ἕως τότε μέρος, γινόταν ἐπιστήμη αὐτοτελής. Ἐπιστήμη μάλιστα θετική, ἀφοῦ χρησιμοποιοῦσε γιὰ τὴ σπουδὴ τοῦ ἀντικειμένου της τὴν ἀκριβῆ μέθοδο τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, τὸ πείραμα, καὶ σὲ συνδυασμὸ μ' αὐτὸ εἰσήγε τὴ μέτρηση. Τὸ ἄπλωμα τῆς εφαρμογῆς τοῦ πειράματος, καὶ σὲ χώρους καθαρὰ «ψυχικούς», προάσπιζε τὴν αὐτονομία τῆς ἀνανεωμένης ἐπιστήμης ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς καὶ ἐμπόδιζε νὰ θεωρηθῆ ἐξάρτημα ἢ ἄπλο συμπλήρωμα τῆς Φυσιολογίας.

Ὁ κόσμος βρίσκεται τότε στὴν ἐποχὴ τῆς ἀνόδου τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Εἴμαστε λοιπὸν σὲ θέσιν νὰ καταλάβωμε καὶ τὴν τάση τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς ἀνθρώπινης γνώσης νὰ εὐθυγραμμισθοῦν πρὸς ἐκεῖνες, νὰ ἐξομοιωθοῦν πρὸς τὰ πρότυπά τους, ἐνῶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μπορούμε νὰ φαντασθοῦμε ποιά ὑποδοχὴ βρίσκει ἡ νέα κατεύθυνση τὰ χρόνια ἐκεῖνα καὶ ποιά ἔκταση παίρνει ἀμέσως ἡ πειραματικὴ ἔρευνα τῶν ψυχικῶν φαινομένων. Μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐρευνητῶν ποὺ ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Γῆς ἔρχονται στὴ Λειψία νὰ μνηθοῦν στὴ νέα αὐτὴ Ψυχολογία, πληθαίνει μαζὺ καὶ ἡ γνώση. Ἰδρύνονται ψυχολογικὲς «Σχολές», διαμορφώνονται θεωρίες, διαφοροποιοῦνται κατευθύνσεις στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἀντικειμένου τῆς Ψυχολογίας, στοὺς τρόπους γιὰ τὴ διερεύνησή του καὶ στὴν ἐρμηνεία τῶν δεδομένων της. Γιὰ πολλοὺς ἡ Ψυχολογία προχωρεῖ σὲ περίοδο κρίσιμη γιὰ τὴν ἐνότητά της. Ὁ Κάρολος Μπύλερ ὅμως, ἤδη στὰ 1927, προφητεύει πὼς πρόκειται γιὰ κρίση δημιουργικὴ, κρίση ἐπισημονικοῦ ὄργανου.

Εἰδικώτερα, στὰ χρόνια ποὺ ἀκολουθοῦν, ἀντίθετα πρὸς τὴν παλιά, τὴν «Ψυχολογία τῶν Στοιχείων», ὅπως ὀνομάζεται, ἢ «Μορφολογικὴ Ψυχολογία» (1912 κ.έ.) ἀρνεῖται κάθε σκοπιμότητα στὴν ἀνάλυση τῶν φαινομένων σὲ στοιχεῖα ἀπλᾶ. Δέχεται ὡς βασικὸ δεδομένο τὴ «μορφή», ἔσχατη ψυχολογικὴ πραγματι-

κότητα, ποὺ στὸ σύνολό της εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο ἀπὸ ἄθροισμα μερῶν. Παράδειγμα κλασσικὸ, μιὰ μελωδία, ποὺ τὴ μορφή της δὲν τὴ συνθέτουν μόνο οἱ κατὰ μέρος φθόγγοι, ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τοῦ καθενὸς μέσα στὸ σύνολο, ἢ σχέση ἀναμεταξύ τους—κάτι ποὺ δὲν ἀναλύεται, ἴσα ἴσα τὸ χάνομε μὲ τὴν ἀνάλυση.

Ἡ ἀκόμη ἐπαναστατικώτερη «Ψυχολογία τῆς Διαγωγῆς» (1914 κ.έ.) ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξὴ τῆς «συνειδήσεως» καὶ μεταφέρει τὸ πεδίο σπουδῆς της ἀπὸ τὰ γεγονότα καὶ τίς λειτουργίες της στὴν ἐξωτερικὴ συμπεριφορά, μὲ τὴν ἔννοια τῆς ψυχικῆς ἐνεργητικότητας, στὶς ἀντιδράσεις τοῦ ψυχοφυσιολογικοῦ ὄργανισμοῦ σὲ ἐρεθίσματα, στὴ σχέση ἀνάμεσα σὲ ἐρέθισμα καὶ ἀντίδραση, ἀνάμεσα στὶς ἀντιδράσεις μεταξύ τους. Ἀνάλογα κηρύσσει καὶ ἡ «Ἀνακλασιολογία» τῶν Πάβλωφ καὶ Μπέχτερεφ, λίγο νωρίτερα ἀπὸ τὴν Ψυχολογία τῆς Διαγωγῆς.

Οἱ κατευθύνσεις αὐτὲς ξεπερνοῦν τὰ ὅρια τῶν γεωγραφικῶν τους πατρίδων καὶ ἀποκοτῶν ὁπαδοῦς παντοῦ σχεδὸν ὅπου ἀσκεῖται ψυχολογικὴ ἔρευνα.

Τὸ δεύτερο ὅμως ἀποφασιστικὸ βῆμα, ἢ μᾶλλον τὸ δεύτερο μεγάλο σταθμὸ της, σημειώνει ἡ Ψυχολογία στὴν καμπὴ πρὸς τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα μὲ τὴν ἐμφάνιση τῆς Ψυχανάλυσεως. Δὲν εἶναι ψυχολόγοι ἢ φιλόσοφοι αὐτοὶ ποὺ πρῶτοι συλλαμβάνουν τὰ μηνύματα ἐνὸς ἕως τότε ἀδιερεύνητου κόσμου, τοῦ Ὑποσυνειδήτου, ἀποκαλύπτουν τὸν δυναμισμό καὶ τὴν ἐπιρροή του ἐπάνω στὴν ἀνθρώπινη συμπεριφορά καὶ πιστοποιοῦν τὴ μεγάλη σπουδαιότητά του γιὰ τὴν ψυχικὴ ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου. Οὔτε ἀναφέρονται στὴν Ψυχολογία τὰ πρῶτα διδάγματα τῆς θεωρίας. Ἡ Ψυχανάλυση ξεκινᾶ ἀπὸ τὴ μελέτη ἐκτροπῶν τῆς ψυχικῆς συμπεριφορᾶς, ἐξαίρει τὴν ψυχολογικὴ αἰτιολογία τῶν νευρώσεων καὶ δημιουργεῖ ἀντίστοιχα δική της διαγνωστικὴ-θεραπευτικὴ μέθοδο. Ὅμως δὲν σταματᾶ ἐδῶ. Μὲ γρήγορο ρυθμὸ περνᾶ στὴ σπουδὴ τῶν ὁμαλῶν ἀντιδράσεων τῶν ἀνθρώπων, ζητεῖ νὰ καθορίσῃ τίς μυστικὲς πηγὲς τῆς ἀνθρώπινης

ένεργητικότητας, εισάγει νέες έννοιες και ύποτυπώνει θεωρία για τη διαμόρφωση της προσωπικότητας και τη δομή της ψυχικής ζωής. Τέλος, στα πλαίσια των ψυχαναλυτικών απόψεων επιχειρείται και η καθολικότερη έρμηνεία των συλλογικών φαινομένων της ψυχικής ζωής, ολόκληρης της πολιτιστικής δημιουργίας. Οί ψυχαναλυτικές θεωρίες εισελαύνουν στους καθ' αυτό χώρους της Ψυχολογίας.

Μιλούμε για «θεωρίες» και όχι για «θεωρία». Πραγματικά πολύ νωρίς, από τον κορμό της ορθόδοξης ψυχαναλυτικής διδασκαλίας αποσχίζεται ο Άλφρ. Άντλερ, ιδρυτής της Σχολής της «Άτομικής Ψυχολογίας», ενώ σχεδόν συγχρόνως άλλος «άποστάτης», ο Έλβετος Κάρολος Γιούγκ, διατυπώνει κι αυτός δική του θεωρία, που ονομάζει «Άναλυτική Ψυχολογία». Κοιταγμένες οί κατευθύνσεις αυτές τα πρώτα εκείνα χρόνια από τη σκοπιά του ορθόδοξου φροϋδισμού σάν «αίρέσεις», άναγνωρίζονται σήμερα, και από τον αυστηρότερο αντικειμενικό κριτή, ως σημαντικώτατη προσφορά. Άληθινά οδήγησαν έρευνα και θεωρία από νέα κανάλια προς μιá πλατύτερη διερεύνηση των δυνάμεων που μπορούν να σφραγίσουν την προσωπικότητα του ανθρώπου και πλούτισαν με καινούριες διαστάσεις τó κάπως στενόχωρο αρχικό σχήμα της έρμηνείας. Νέες διαστάσεις πρόσθεσε άλλωστε κι ο ίδιος ο Φρόυδ άργότερα. Άμερικανοί έρευνητές και Εύρωπαίοι μετανάστες της σκέψεως εύρύνουν στα νεώτερα χρόνια άκόμη περισσότερο τó οπτικό πεδίο της θεωρίας, κάνουν εκλεκτική έργασία επάνω στα εύρηματα των κατά μέρος «αίρέσεων», προσεγγίζουν τις απόψεις.

Έτσι γεννιέται ή Ψυχολογία του Βάθους.

Άπόβλητες των Πανεπιστημίων της «γηραιάς Εύρώπης» οί ψυχαναλυτικές θεωρίες βρίσκουν ελεύθερο τó βήμα των άνωτάτων μορφωτικών ιδρυμάτων στη φιλόξενη άμερικανική ήπειρο, ήδη για πρώτη φορά τó 1909, όταν στην ίδια τους την πατρίδα, άκόμη και μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, λιγοστοί σπουδα-

στές του Πανεπιστημίου συχνάζουν κρυφά και με φόβο στις συγκεντρώσεις των «πιστών», για ν' ακούσουν τó νέο κήρυγμα από τó στόμα των ίδιων των μεγάλων Δασκάλων, Σίγμουντ Φρόυδ και Άλφρεδ Άντλερ, κήρυγμα που καταπολεμείται, όταν δέν στηλιτεύεται, από τις άκαδημαϊκές έδρες.

Όμως, στο πείσμα της Άκαδημαϊκής Ψυχολογίας, ή Ψυχολογία του Βάθους κερδίζει ολοένα και περισσότερο έδαφος στις μεγάλες μάζες του κοινού, διεισδύει στην Τέχνη σάν Λόγο και σάν Θεάμα, επηρεάζει άκόμη και τους αντίπαλους της—με δυό λέξεις κατακτά τόν αιώνα μας.

* *

Άν τα πρώτα τριάντα χρόνια του εικοστού αιώνα την Ψυχολογία χαρακτηρίζει ή διαμάχη γύρω στο αντικείμενο και ή αντίθεση για την καθ' αυτό μέθοδο σπουδής του, την εποχή μας μπορούμε να πούμε πώς διακρίνει ή ειρηνική συνύπαρξη των διαφόρων κατευθύνσεων. Η ειρηνική αυτή συνύπαρξη υπόσχεται κάποια ένοποίηση για τó μέλλον, κάποιο συγκρητισμό ανάμεσα στις κατά μέρος απόψεις. Ένδειξεις έχομε ήδη στην προσέγγιση της Μορφολογικής Ψυχολογίας προς την Ψυχολογία της Διαγωγής, καθώς και στην έρμηνεία της ψυχαναλυτικής θεραπείας από την Ψυχολογία της Διαγωγής και την Άνακλασιολογία: Η κάθαρση που έπέρχεται με τη συνειδητοποίηση και την έκφραση του συνταρακτικού βιώματος θεωρείται ως «άνασυνάρτηση», άνασύνδεση δηλ. των παλιών όδυνηρών αντιδράσεων με την καινούρια εύνοϊκή περίσταση που διαμορφώνεται στη σχέση θεραπευτού και πάσχοντος.

Η ειρηνική συνύπαρξη των θεωριών άποτελεί ένα από τα βασικά γνωρίσματα της Ψυχολογίας των χρόνων μας. Έτσι γιατί δέν ενδιαφέρουν πιά σήμερα τόσο πολú οί θεωρίες, όσο τα ίδια τα πράγματα. Γιατί ως κατ' έξοχήν χαρακτηριστική της εποχής πρέπει να λογισθ ή προσέγγιση της Ψυχολογίας προς τή ζωή, και μά-

λιστα ἢ τάση νὰ ἐνταχθῆ ἡ Ψυχολογία μέσα στὴν ἴδια τὴ ζωὴ. Ἡ τάση αὐτὴ παρατηρεῖται καὶ στὴν ἔρευνα, ὅμως ἐκφράζεται ἐντονα στὴν ἀξιοποίηση τῶν ψυχολογικῶν εὐρημάτων γιὰ χάρη τοῦ ἀνθρώπου.

Ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἄποψη, ἡ προσέγγιση Ψυχολογίας καὶ Ζωῆς σημαίνει πάρα πολλά: Ὑποχώρηση πρῶτα-πρῶτα τῆς μελέτης τῶν ἐσχάτων στοιχείων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα συναποτελεῖται ἡ ἀνθρώπινη ψυχικὴ ἐμπειρία, πού τὰ ἀπομονώνει ἢ θεωρητικὴ ἀφαίρεση γιὰ χάρη τῆς ἀκριβέστερης σπουδῆς τους καὶ πού μάταια θὰ ἀναζητήσωμε μονωμένα στὴν πραγματικότητα: ἐνίσχυση τῆς στροφῆς πρὸς τὰ σύνολα, τὶς συνθετώτερες ἐνότητες. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ ἀναζήτηση τῶν γενικότητων, τῶν κοινῶν φαινομένων σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἐνδιαφέρει ὀλοένα καὶ λιγώτερος ἐρευνητές. Ἡ προσέγγιση εὐνοεῖ τὴν ἀνάπτυξη νέων κλάδων, πού σπουδάζουν τὸ συγκεκριμένο ἄτομο, διερευνοῦν τὶς διαφορὲς ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους, τοὺς παράγοντες πού τὶς ὀρίζουν. Τὸ φύλον, ἡ ἡλικία, ἡ φυλὴ, οἱ κληρονομικὲς καταβολές, ὁ σωματικὸς ὀργανισμὸς, ἡ ἀτομικὴ μοῖρα τοῦ κάθε ἀνθρώπου, τὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο, κὶ ἐπάνω ἀπὸ ὅλα τὸ περιβάλλον, ὁ ἀνθρώπος σὰν παρουσία καὶ σὰν δημιουργὸς καὶ συντηρητῆς ἀξιών, οἱ ἀμοιβαῖες ἐπιρροὲς ἀτόμων καὶ ὁμάδων ἐπάνω στὴ συμπεριφορὰ καὶ στὴν προσωπικότητα ἐπισύρουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν, ἔτσι ὥστε ἡ μελέτη τοῦ ἀνθρώπου νὰ μὴν μπορῆ νὰ νοηθῆ μονωμένη, διαχωρισμένη ἀπὸ τὰ δεδομένα τοῦ περιβάλλοντός του.

Ἡ ἐνταξὴ τοῦ ἀτομικοῦ ψυχικοῦ συμβάντος μέσα στὸ κοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ πλαίσιο ἐξαίρει τὴ σημασία καὶ τὴ θέση ἐνὸς ἄλλου κλάδου τῆς ψυχολογικῆς ἐπιστήμης πλὴν στὴν Ψυχολογία τῶν Ἀτομικῶν Διαφορῶν, τῆς Κοινωνικῆς Ψυχολογίας, καὶ προωθεῖ τὴ σχετικὴ ἔρευνα. Εἶναι τόσο στενὴ ἡ σχέση τῶν δύο αὐτῶν κλάδων, ὥστε ὑπάρχουν ἐρευνητές—ὅπως π. χ. ὁ Klineberg—πού θεωροῦν τὴν πρώτη ὑποτομέα τῆς δευτέρας.

Ὁλόκληρο τὸ δεῦτερο τμήμα τοῦ μέρους πού τὸ «Πανόραμα τῶν Συγχρόνων Ἰδεῶν» ἀφιερώνει στὴν Ψυχολογικὴ ἐπιστήμη, ἀναφέρεται στὴ μελέτη τῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στὰ ἄτομα, ὅπως τὴν παρουσιάζουν κορυφαῖοι ἐρευνητῆς τῶν κατὰ μέρος τομέων της, γιὰ νὰ δοθῆ στὸν ἀναγνώστη ἐκδηλο τὸ εὖρος καὶ ἡ σημασία τῶν θεμάτων. Τὰ ζητήματα τῆς κοινωνικῆς ψυχολογίας ἐπανερχοῦναι στὸ βιβλίο τοῦτο σὲ ἄλλη συνέχεια, ὅπου ὁ λόγος γιὰ τὶς κοινωνικὲς ἐπιστήμες.

Ἀπὸ τὴν πρακτικὴ ἄποψη, ἡ ἐνταξὴ τῆς Ψυχολογίας μέσα στὴν ἴδια τὴ ζωὴ ξεκινᾷ ἀπὸ τὴ στροφὴ τοῦ διαφέροντος τῶν ψυχολόγων πρὸς τὶς ἀνάγκες τῆς ζωῆς καὶ τὰ προβλήματα πού παρουσιάζει, καὶ ἀποτελεῖ ἀνταπόκριση στὸ αἴτημα γιὰ βοήθεια καὶ στήριξη κατὰ μέρος θεσμῶν καὶ τομέων τῆς ὀργανωμένης κοινωνικῆς ζωῆς, καθὼς καὶ τοῦ μονωμένου ἀνθρώπου. Ἐχει γίνεῖ πιά σήμερα κοινὴ συνείδηση ὅτι ἡ γνώση πού μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψῃ ἡ Ψυχολογία, πρὸ πάντων ὅμως ἡ σκοπιὰ ἀπὸ τὴν ὁποῖα ἐξετάζει τὸν ἀνθρώπο, ἡ σκοπιὰ της, ἀξιοποιοῦνται στὸ πλατὺ πεδίο τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρώπινης ἐργασίας. Χαρακτηριστικὴ γιὰ τοὺς καιροὺς μας εἶναι ἡ ἀναγνώριση τῆς σημασίας τῆς ψυχολογικῆς σκοπιᾶς γιὰ μιὰ πληρέστερη σπουδὴ τῶν προβλημάτων πού ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴ σχέση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ἐργασία, πρὸς τὸν συν-ἀνθρώπο, πρὸς τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του.

Ἡ ἔξαρση τῆς ψυχολογικῆς σκοπιᾶς, ἀνοίγοντας πλατεῖς ὀρίζοντες στὴν Ψυχολογία καὶ σὰν ἔρευνα καὶ σὰν ἐπαγγελματικὴ πράξη, ἔχει δημιουργήσει νέα πεδία, κλάδους καὶ ὑποτομεῖς τῆς ἐπιστήμης αὐτῆς. Ἐχει δώσει τεράστια ἔκταση στὶς οἰκείες ζητήσεις. Τὸ πλῆθος τῶν ἐργασιῶν πού ἀναφέρονται σὲ ἐφαρμογὲς τῆς Ψυχολογίας δὲν μπορεῖ νὰ παραβληθῆ σὲ ἀριθμὸ, ἀλλὰ οὔτε καὶ σὲ ἀκτινοβολία ἐνδιαφέροντος μὲ τὶς θεωρητικώτερες ζητήσεις στὸν τομέα αὐτὸν τῆς ἀνθρώπινης γνώσης. Ἐχει ὀδηγήσει σὲ σύντονη ἐργασία γιὰ τὴν ἐπινόηση εἰδικῶν διαγνωστικῶν μεθόδων καταλλήλων γιὰ τὴν

πράξη, καθὼς καὶ τεχνικῶν γιὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀξιοπιστίας τους. Ἀντανάκλαση τῆς σημασίας ποὺ δίδεται στὴν ἀναθεώρηση, τὴν προσαρμογὴ καὶ τὸν πλουτισμὸ τῶν μεθόδων βλέπομε στὸ βιβλίον ποὺ κρατοῦμε. Στὸ τρίτον τμήμα τοῦ μέρους ποὺ ἀναφέρεται στὴν Ψυχολογία γίνεται παρουσίαση τῆς ἐργασίας γύρω στὶς μεθόδους γιὰ συγκέντρωση, παράσταση καὶ βάσανο τῶν ψυχολογικῶν εὐρημάτων, ἀνάλογα μὲ τὶς σημερινὲς ἀνάγκες τῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Ζωῆς.

Ἔτσι ἡ Ψυχολογία παίρνει δικαιοματικά τὴ θέση της ἀνάμεσα στὶς ἐπιστῆμες ποὺ καλοῦνται ἐφαρμοσμένες. Καὶ εἶναι οἱ τομεῖς τῶν ἐφαρμογῶν της τόσοι, ὅσοι καὶ οἱ τομεῖς τῶν ὀργανωμένων ἀνθρωπίνων σχέσεων. Ἡ Οἰκονομικὴ Ζωὴ γενικά, ἡ Ἔργασία καὶ ἡ Ὀργάνωσή της εἰδικότερα, ἡ Θεραπευτικὴ καὶ οἱ σύγχρονες τάσεις της γιὰ μιὰ ὀλοκληρωτικὴ ἀντιμετώπιση τῆς ἀρρώστιας μὲ τὴν Ψυχολογική Ἰατρική, ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Ἄμυνα, ἡ Κοινωνικὴ Πρόνοια καὶ οἱ διάφορες μορφές ποὺ ἀσκεῖται, ἡ Ἀγωγή τέλος καὶ ἡ Παιδεία—γιὰ νὰ μὴν παραλείψωμε καὶ τὸν τομέα ποὺ πολὺ νωρὶς ζήτησε νὰ οἰκοδομηθῇ ἐπάνω στὰ δεδομένα τῆς Ψυχολογίας—ἐπικαλοῦνται τὴν ψυχολογικὴν ἔρευνα καὶ γνῶση, φωτίζονται καὶ στηρίζονται ἀπὸ αὐτήν.

Σὲ κάθε ψυχολογικὴ κατεύθυνση καὶ Σχολῆ ἀναζητεῖται σήμερον καὶ ἐξαίρεται ὅ,τι μπορεῖ νὰ δώσῃ οὐσιαστικὴ βοήθεια στὸν ἄνθρωπον, ἔμμεσα καὶ ἄμεσα. Ἐμμεσα, μὲ τὴν ψυχολογικὴν θεμελίωσιν καὶ τὴν προώθησιν τῶν παραπάνω θεσμῶν καὶ τομέων, ὥστε νὰ γίνοντι ἀποδοτικότεροι γιὰ χάριν τοῦ ἀνθρώπου. Ἄμεσα, σὰν γνώ-

ση καὶ σὰν συμπαράσταση τοῦ εἰδικοῦ στὸν μονωμένον ἄνθρωπον, γιὰ νὰ τοῦ διασφαλισθῇ τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ ἰσορροπία, νὰ τὸν ὀδηγήσῃ στὸ δρόμον πρὸς κάποια λύτρωση. Συμπαράσταση ποὺ δὲν εἶναι μονάχα τῆς ἀρρώστιας ψυχικῆς ζωῆς προνόμιον· ἀλλὰ καὶ τοῦ ταλαιπωρημένου ἀνθρώπου τῆς ἐποχῆς μας βαθεῖα ἀνάγκη. Εἶναι ἔργον προλήψεως, πρὶν παρουσιασθῆ ἐπιτακτικὸν τὸ αἴτημα γιὰ θεραπεία. Ἐντονη σήμερον παρά ποτε ἄλλοτε ἀκούεται ἡ ἀπαίτησις γιὰ ψυχικὴν ὑγείαν, καὶ μέσα ἀπὸ τὸ γόνιμον ἔδαφος τῆς Ψυχολογίας τοῦ Βάθους βλαστάνει τὸ καρπερὸν δέντρον ποὺ ὀνομάζομε Ψυχικὴν Ὑγιεινὴν.

Ἔτσι ἡ κατανόησις τῆς ἀνθρώπινης ψυχικῆς ζωῆς, παλιὰ λαχτάρων καὶ ὄνειρον τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἀποτελεῖ σήμερον ἀπλῶς καὶ μόνο ἓνα γνωστικὸν γεγονός, μιὰ ἱκανοποίησιν τῆς «δίψας τοῦ εἰδέναι»· ἀλλὰ ἀντιμετωπίζεται σὰν μέσον γιὰ βοήθειαν, καὶ ἀκόμη σὰν ὁδὸς πρὸς τὴν Λύτρωσιν.

Καὶ κάτω ἀπὸ τὶς ἐπιταγὰς τῶν καιρῶν, Ψυχολογία τοῦ Βάθους καὶ Θετικὴ, Ἀντικειμενικὴ Ψυχολογία, ἂν καὶ ξεκινούσιν ἀπὸ τόσο διαφορετικὰς ἀφετηρίας καὶ ἀπόψεις, ὅμως συγκλίνουν σήμερον πρὸς τὸν ἴδιον, κοινὸν σκοπὸν: Νὰ θέσουν γνῶσιν καὶ μέθοδον, τεχνικὰ καὶ σκοπιὰ στὴν ὑπηρεσίαν τῆς ζωῆς, νὰ ἐπιβοηθήσουν νὰ γίνῃ καλύτερη, ἀνετώτερη, πρὸ πάντων πιὸ εὐτυχισμένη, οἱ ὅροι τῆς ἐργασίας πιὸ «ἀνθρώπινον». Τοῦτο τὸ κοινὸν αἴτημα τοῦ σύγχρονου ἀνθρώπου καὶ τῆς ἐποχῆς ἐνώνει τὶς προσπάθειας τῆς σημερινῆς Ψυχολογίας, πέρα ἀπὸ κάθε θεωρητικὴν ἢ μεθοδολογικὴν διαφορὰν, ἀντιγνωμίαν ἢ διάστασιν.

Ἀνάτυπον ἀπὸ τὸ Πανόραμα τῶν Συγχρόνων Ἰδεῶν
Τόμος Α', Ἀθῆναι 1958, Ἐκδόσεις «Δ. Βογιατζῆ»

